

Андрієнко О.Д., Сорокіна С.І., Небікова Т.А.
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Умань, Україна
olena_andrienko@ukr.net, ssorokina73@mail.ru, tania.nebykova@gmail.com

Секція: сучасні здоров'язбережувальні освітні технології

ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ САМОСВІДОМОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Самосвідомість, як відомо, є одним із найважливіших і вельми складних утворень у структурі особистості. Про складність цього поняття свідчить саме його визначення: «Самосвідомість — це усвідомлення людиною самої себе як члена певних соціальних груп, спільнот, суспільства, своїх взаємин з навколишнім світом, іншими людьми, власних дій і вчинків, думок, почуттів і загалом всього розмаїття тілесних, духовних, загальнолюдських та індивідуально своєрідних, неповторних особистісних характеристик» [6].

Низький рівень сексуально-просвітницької роботи серед дітей та молоді переважно зумовлений невідповідністю вчителя до прищеплення хлопчикам і дівчаткам культури статевої поведінки, до такої організації виховної роботи, яка б підсилювала необхідні для виконання статевих ролей якості та вміння. Більшість педагогів не маючи належної фахової кваліфікації з питань сексології, психології статі, психологічно не готові до ведення інформаційно-освітньої роботи. Спроби ж окремих учителів, медичних працівників, психологів надолужити прогалини в статево-вихованні школярів лишаються малоефективними, оскільки не підкріплюються системою навчально-виховних заходів. При цьому, досягти потрібного рівня підготовки можливо за умов використання сучасних технологій навчання, побудованих на інтерактивних методах, які розвивають творчі і дослідницькі навички [2].

Серед умов підвищення професійної підготовки педагогічних працівників низка дослідників [1] розглядають досягнення результатів не за допомогою диференціації підготовки, а як процес зміни педагогічних умов, тобто використання нових та адаптацію звичних технологій навчання до індивідуальних та професійних потреб студента, активне використання індивідуальних та групових форм роботи під час професійної підготовки. Однією з таких форм є тренінгова технологія, що виступає колективною формою організації навчання, допомагає здійснити підготовку з урахуванням індивідуальних особливостей, сприяє самореалізації майбутнього професіонала і вибору адекватного темпу навчання.

Тренінг (від англ. *to train*), що означає «навчати, тренувати, дресировати» — це одночасно: цікавий процес пізнання себе та інших; спілкування; ефективна форма опанування знань; інструмент для формування умінь та навичок; форма розширення досвіду. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку і вирішення проблеми, заради якої вона зібралася. Як правило, учасники в захваті від тренінгових методів, тому що вони роблять процес навчання не обтяжливим [5].

На основі опрацьованих літературних джерел, у якості одного із варіантів, пропонуємо план тренінгових занять на тему: «Прояви обізнаності і обачливості» [3, 4]. Їх мета — підвести молодь до розуміння того, що ВІЛ, СНІД, ПСШ (інфекції, що передаються статевим шляхом), незапланована вагітність — це поведінкові ускладнення, запобігти яким можна через формування власних навичок відповідальної поведінки; завдання — надати молодим людям інформацію про статі, статеві стосунки

та психофізіологічні зміни, що пов'язані з процесом статевого дозрівання; акцентувати увагу учасників занять на фізіологічних особливостях процесу статевого дозрівання; ознайомити дівчат і юнаків зі шляхами поширення та наслідками ВІЛ, СНІД та ППСШ; сформувати у молодих людей розуміння власної відповідальності за ризик інфікування ВІЛ та ППСШ, а також виникнення незапланованої вагітності; сприяти зміні мотивації статевої поведінки дівчат і юнаків, підвищенню їх самосвідомості на користь репродуктивного здоров'я та індивідуального захисту від ВІЛ, СНІД, ППСШ; формувати у молодих людей толерантне ставлення до ВІЛ-інфікованих; надати практичні рекомендації студентам, майбутнім вчителям, щодо організації просвітницької роботи з безпечної поведінки серед дітей, підлітків, однолітків.

Тематикою занять передбачено опрацювання, протягом 12 годин, таких тем: «Стать і статеві стосунки», «Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ) і синдром набутого імунодефіциту (СНІД)», «Інфекції, що передаються статевим шляхом (ППСШ)», «Ризикова поведінка», «Формування відповідальної безпечної поведінки». Основні поняття для засвоєння: стать, статеві стосунки, сексуальність; ВІЛ/СНІД, шляхи передачі ВІЛ; ППСШ; ступені ризику; ризикова поведінка, відповідальна поведінка.

Для визначення ефективності такої форми роботи нами було проведене анкетування учасників тренінгу (всього 56 осіб) — студентів I, II курсу природничо-географічного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Вибір абітурієнтів тренінгу був зумовлений не тільки віком учасників (у переважній більшості 17–18 років), а і напрямом їх професійної спеціалізації, адже саме від учителя біології, зазвичай, чекають проведення просвітницької роботи щодо підвищення мотивації до здорового способу життя серед школярів.

Анкетування проводилось до і після проведення тренінгових занять на теми: «Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ) і синдром набутого імунодефіциту (СНІД)», «Інфекції, що передаються статевим шляхом (ППСШ)».

Питання анкети були згруповані у декілька блоків, що визначало основні напрями аналізу досліджуваного матеріалу, а саме: вік початку статевого життя та наявність систематичних статевих контактів; рівень, вік, джерела поінформованості учасників тренінгу у поняттях ВІЛ, СНІД, ППСШ; рівень поінформованості про появу, прояви, способи інфікування, поширення та відповідальність за поширення ВІЛ, СНІД, ППСШ; прогнозована модель поведінки у разі інфікування ВІЛ, СНІД, ППСШ; оцінка використання тренінгу у педагогічній діяльності.

Результати анкетування свідчать, що середній вік початку статевого життя (17–18 років, 65%) та наявність регулярних статевих контактів (37%) серед респондентів відповідають середньостатистичним даним в межах України.

Всім учасникам тренінгу відомі поняття ВІЛ, СНІД, ППСШ. Середній вік отримання інформації для них — 11–14 років (55%), при цьому до 10 років з ними були знайомі 32% респондентів, а решта (13%) — отримали інформацію про ВІЛ, СНІД, ППСШ після 15 років. Позитивним, на нашу думку, є те, що 66% респондентів отримали її в процесі навчання, серед решти: 4% — від батьків, 5% — від лікарів, 10% — із засобів інформації, інші 15% — не пам'ятають; 57% учасників отримали її від вчителів, 16% — із літератури, 10% — від лікарів, 17% — із інших джерел, що свідчить про достатньо високу роль у просвітницькій діяльності школи та засобів масової інформації.

У питаннях поінформованості про появу, прояви, способи інфікування, поширення та відповідальність за поширення ВІЛ, СНІД, ППСШ учасники тренінгу виявляють досить високу обізнаність, але виявлена чітка тенденція до зростання її рівня після проведення тренінгових занять.

При аналізі прогнозованої моделі поведінки у разі інфікування ВІЛ, СНІД, ПСШ позитивним вважаємо обізнаність респондентів у незалежності можливості інфікування від будь-яких факторів (стать, освіта, національність, соціальний статус тощо) та наслідках відсутності лікування від зазначених хвороб (відповідно 93% та 79%). Посилує надію те, що 46% та 43% молодих людей вважають можливим звернутися до батьків та до лікарів у разі виникнення проблеми і 55% та 21% опитаних передбачають обговорення цих питань із медичними працівниками та у родині, адже вчасно розпочате лікування може мати досить суттєву ефективність, або обмеження поширення захворювання. Враховуючи вік респондентів та їх досить обмежений життєвий досвід, сподіваємось, що у 52% опитуваних не зміниться відповідь на питання про толерантне ставлення до інфікованих на ВІЛ та хворих на СНІД та ПСШ.

На питання оцінки використання тренінгу у педагогічній діяльності всі респонденти дали високі позитивні відповіді: 86% — вважають доцільною таку форму проведення занять; 95% — налаштовані її використовувати у своїй подальшій діяльності; 88% — вважають, що таку форму роботи, враховуючи доступність подання інформації, необхідно застосовувати і у інших сферах для всебічного розвитку молоді.

Отже, тренінг сприяє інтенсивності навчання, результат якого досягається завдяки власній активній роботі його учасників. Знання не подаються в готовому вигляді, а стають продуктом активної діяльності самих учасників. У центрі уваги виступає — самостійне навчання студентів, і, як наслідок, розширення самосвідомості, підвищена мотивація та інтенсивна їх взаємодія.

Сподіваємось, що проведені тренінгові заняття, як форма підготовки педагогічних кадрів, допоможе створити значущі для формування майбутнього вчителя якості та відносини, сформувані нові уміння та навички, визначити соціальну позицію та погляди на різні соціально-педагогічні явища, покращати здібності, індивідуальні якості, професійну діяльність в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вейланде В. Педагогічний тренінг як технологія індивідуалізації підготовки фахівців у вищій школі: зб. наук. праць за матеріалами шостої міжнар. наук.-метод. конф. [«Культура здоров'я як предмет освіти»], 29–30 трав. 2008 р. / В. Вейланде. МОН України, Херсон. держ. ун-т. — Херсон : ПП Вишемирський В.С. — 2008. — С. 17–20.
2. Вихователю про психологію та педагогіку сексуального розвитку дитини: науково-методичний збірник / за ред. Т.В. Говорун. — К. : Інститут змісту і методів навчання, 1996. — 168 с.
3. Зимівець Н.В. Твоє життя — твій вибір: навчально-методичний посібник / Н.В. Зимівець, З.А. Сивогракова, Н.О. Лещук [та ін.]. — К. : Навчальна книга, 2002. — 190 с.
4. Модуль «Прояви турботу та обачливості»: навчально-методичний посібник / Б.М. Ворник, О.А. Голоцван, В.П. Коломієць [та ін.]. — К. : Навчальна книга, 2002. — 152 с.
5. Технології навчання дорослих / упоряд.: О. Главник, Г. Бевз. — К. : Главник, 2006. — [серія «Бібліотечка соціального працівника»]. — 128 с.
6. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник / В.Б. Шапар. — Х. : Прапор, 2004. — С. 448.